

fontosságát. A könyv első felének lényegi mondanivalóját foglalja össze a 8. fejezet, amelyben a szerző a turizmus rendszerére helyezi a hangsúlyt és a turisztikai tevékenységben véli tettei érmi a piac és környezete sikeres együttműködését. A teljes körű fogalmi alapot követően két fejezet foglalkozik a turizmus történetével. Közel 30 oldalon át olvashatunk az idegenforgalom fejlődésének lépcsőfokairól, különös tekintettel a turizmus 1960-as évektől kezdődő, rohamos kibontakozására, gazdasági, társadalmi szerepének erősödésére.

A könyv második nagy egysége a turizmus gyakorlatiasabb jelentőségének bemutatására vállalkozik, vagyis a „termékszempőlésű értelmezését” tekinti át. Ebben megismerkedhetünk a legfontosabb, és manapság legismertebb turisztikai termékekkel, így a városi, a falusi, az egészség-, az aktív-, a kulturális- és a bevásárlóturizmussal, ahol a szerző szemléletes és néhol humoros hasonlatokkal próbálja elképzelteni az olvasóval az azokban résztvevők tevékenységét, attitűdjét.

A turizmus társadalmi, gazdasági, környezeti hatásainak – a Puczko László–Rátz Tamara könyvéből már részben ismertek – összefoglalásával és a turizmuspolitika újszerű bemutatásával válik teljessé a turizmuselmélet tudományos igényű megalapozása.

A könyv erősségei közé tartozik, hogy nagy hangsúlyt kap benne az ember – mint a turizmusban résztvevő, különböző magatartású, viselkedésű egyén –, és a szerző nem esik abba a hibába, hogy az ágazat gazdasági jelentőségét túlzott mértékben hangsúlyozná.

A recenzens véleménye alapján a könyv nyelvezete megfelelő, bár a könyv első felében – azon belül is a tisztán elméleti kérdésekkel foglalkozó fejezetekben – néhol bonyolult, túl hosszú mondatok teszik nehézkesé a szöveg értelmezését (bár többszöri olvasás után ezek is könnyen emészthetővé válnak). A „gyakorlatiasabb” fejezetek olvashatóbb, élvezetes ismeretanyagot kínálnak. A könnyebb érthetőség, jobb áttekinthetőség érdekében viszont célszerűbb lett volna az alfejezeteket több bekezdésre tagolni, mivel az olvasó a rövidebb egységek olvasása után jobban képes elgondolkodni azok tartalmáról.

A szerző figyelmet érdemlő mennyiségű, 118 tételből álló szakirodalmat használt fel, amely jelentősen elősegíti gondolatainak teoretikus megalapozását. Az illusztrációk igen szemléletesek, könnyen értelmezhetőek, megfelelő minőségűek, a táblázatok jól átláthatóak és az információk könnyen kiolvashatók belőlük; a könyv formai megjelenése kifogástalan.

Összegezve a kiadvány tartalmazza mindazon információkat, amit a turizmus elméleti hátteréről ma tudni kell, célkitűzéseinek megfelelően mutatja be a turizmustudomány jelentőségét, továbbfejlődésének szükségességét, valamint a szerző példaértékű szakmaszeretettel.

A kötet kitűnő segítséget nyújt mindazoknak, akik tanulják és oktatják a turizmust, de a gyakorlati szakemberek és más szakterületen kutató kollégák is számos hasznos információt meríthetnek belőle az idegenforgalomról.

VÁRADI ZSUZSANNA

Csizmady Adrienne: A lakótelep. – Gondolat Kiadó, Budapest, 2003. 318 old.

A könyv átfogó képet ad a fővárosi népesség egyharmadának lakhelyeül szolgáló lakótelepekről. A témát minden oldalról részletesen körüljárja a lakótelep-építések kezdetétől a végéig, bemutatja a különböző korszakok lakáspolitikáját és ezek hatását a lakótelepek építészeti és társadalmi jellemzőire. A lakótelep meghatározása és földrajzi lehatárolása (Budapest 115 lakótelepéről van szó) precíz munkát igényelt. A pontosságra való törekvést jelzi, hogy a vizsgálathoz használt adatállományt a szerző a lehető legkisebb statisztikai egységekből, a népszámlálási körzetekből építette föl.

A nyugat-európai lakótelep-problémával való összehasonlításból az derül ki, hogy a e téren a strukturális különbségek még ma is fennállnak: a középosztály jelenléte a lakótelepeken még

mindig jelentősebb Magyarországon, mint Nyugaton. A demográfiai, képzettségi, mobilitási adatok nem támasztják alá azt a nézetet, miszerint a lakótelepek lennének a kirekesztettség elsődleges színterei, noha egyik-másik esetben már láthatók a slumosodás jelei.

Ez is igazolja, hogy a jelenlegi lakótelepi problémák összefüggnek a telepek keletkezési idejével, vagyis az akkor érvényes lakáspolitikával. Nem véletlen, hogy a lakótelepek közötti különbségeket magyarázó tényezők közül az építés ideje a leghangsúlyosabb, és erős összefüggésben áll a többi faktoral (a telep nagyságával, az ott élők korával, végzettségével, a lakás tulajdonformájával stb.). A különböző korú, nagyságú lakótelepek közötti státuskülönbségekben alapvetően a rendszerváltás előtti lakáspolitiká manifesztálódik. (Ezzel együtt a lakótelepek közötti státuskülönbségek még mindig kisebbek, mint a város egészén belüliek.) Az egyik éles határvonalat az 1970-es évek eleje jelzi, amikor is megjelenik a paneles technológia, ill. változások történnek a lakáspolitikában, és a kedvezményezettek közé kerülnek a sokgyermekes családok, a szanáltak, továbbá a kevésbé tehető rétegek.

Eredeti ötlet, hogy a szerző a – korábban az összkomfortosság kritériumaként szereplő – távfűtést teszi meg a lecsúszás egyik tényezőjének. Ugyanis a növekvő munkanélküliség és szegénység által sújtott területek közül egyedül a lakótelepeken belül nincs lehetőség a takarékos fűtésre. Csizmady a díjhátralékosok csoportját látja a leginkább veszélyeztetettnek.

A lakótelepek státusának és az ingatlanpiacon elfoglalt helyének összefüggéseit taglaló rész meglehetősen sokatmondó, ugyanis a vizsgálatok szerint az ott élők társadalmi státusa a domináns tényező, az összes többi csak kisebb mértékben módosítja azt. Talán érdemes lett volna bővebben kifejteni, hogy a lakótelep és közvetlen környezetének ingatlanpiaci értéke között milyen kölcsönhatások vannak. A négy mintaterület kiválasztásánál szintén szerencsésebb lett volna a Római, ill. a Gazdagréti lakótelep közül az egyiket kihagyni, hiszen mindkettő ugyanazt a (még hozzá legkedveltebb) típust képviseli, amely a lakótelepek összességén belül csak egy kisebb részt alkot. Helyette esetleg a város másik részéről (pl. Dél-Pestről) lett volna érdemes kiválasztani egyet, még akkor is, ha a szerző szerint a lakótelepek esetében a városon belüli elhelyezkedés másodlagos.

A hiányosságok között megemlíthető még, hogy amikor különböző lakótelep-kategóriákról esik szó, és a köztük lévő eltéréseken van a hangsúly, néhány esetben érdemes lenne kitérni az egyes lakótelepek közötti társadalmi különbségekre, netán az egyes lakótelepeken belüliekre. Igaz ugyan, hogy ez nem elsődleges témája a dolgozatnak, de többször található utalás arra, hogy a lakótelepek messze nem homogének, és az egyes részek közötti különbségek jelentősek lehetnek. (A szerző a slumosodás első jeleit is mindig a Havanna és Békásmegyér egyes házaira vonatkoztatja.)

Csizmady Adrienne könyve – a szerkesztési és nyomdai hiányosságok ellenére is – értékes, és a témáját tekintve hiánypótló műnek számít, amelyben a kérdéskör valamennyi szegmenséről kellő mennyiségű és mélységű ismereteket szerezhetünk. Elolvasását minden érdeklődőnek ajánlom.

SZABÓ BALÁZS